

tis, eo quia ipsis, quatenus Dei offensa, debita est poena, atque adeo ad dolendum movetur poenitens de peccatis, prout sunt offensa Dei, cum proposito observandi deinceps illius mandata, et similia. Hæc autem non videntur posse concipi absque aliquo Dei amore explicito vel implicito, formali seu virtuali, ac quin vehant secum dilectionem in Deum, ut avertat a poenis, et se misericordem ostendat; unde juxta D. August., lib. xiv *De Civitate Dei*, cap. 7, et S. Thomam in *suppl.*, quæst. 2, art. 1, dolor in amore fundatur rei illius, de cujus jactura dolemus. Igitur, etc. Ne non in præfato sensu varia infra posita intelligenda sunt. Quæ omnia, si attente et integre, ut debuerat, percurrisset theologus, ut juste pro similibus mandat Benedictus XIV, in constit. *Sollicita ut provida*, § 18, a dicta injusta censura se abstinere debuisset. Insuper Benedictus XIII, in *Appendic. ad concilium Romanum*, instruct. part. III, *De dolore* sic expresse tradit: interrogat poenitens: « Quale di questi due dolori è necessario per la confessione? »

Respond. confess. « Il sentimento oggi commune è, che il dolore, o contrizione perfetta è buona, ma non necessaria per la confessione; bastando il dolore imperfetto, cioè l'attrizione, o pura già spiegata di sopra, o al più quella, che è congiunta con qualche amor benevolo verso Dio; il che rimane ancora indeciso sin'ora dalla Santa Sede. »

(2. Circa autem id, quod ibi sub num. 43, allegat theologus ex Scoto, in 4, dist. 18 et 20, quæst. unica; videatur celeberrimus noster Mastrius fidelissimus Scoti interpres in 4, disp. 5, quæst. 6, art. 1, num. 137 et seq., et art. 2 fere per tot., et signanter sub num. 134 dicti primi articuli, ubi sic expresse tradit. Et hic notandum est, sub nomine poenarum non solum comprehendit poenam æternam inferni, sed etiam poenas temporales purgatorii et hujus vitæ, v. g. pestis, famis et belli, vel alterius damni, quo Deus sæpe punit peccata etiam in hac vita, et quidem Deus minatur, et poenas æternas, et temporales hujus vitæ ad homines deterrendos; ut ex metu poenæ fugiant culpam, ac proinde timor hujusmodi laudabilis est, ac honestus, etiam metus poenæ temporalis; hoc enim timore utiliter percussus Ninivitarum ad Jonæ prædicationem terroribus plenam, poenitentiam egerunt; ubi tamen advertendum est, poenam hujusmodi metuendam, ut « a Deo inflictam vel infligendam, » prout expresse trado ego per verba supra adducta, art. 3, num. 10, ubi in fine sic insuper concludo: Nec non « in præfato sensu varia infra posita veniunt intelligenda. » Quæ omnia si attente observasset, ut debuerat theologus, non potuisset indebite et injuste redarguere me sic dicendo: « Itane, mi Luci, fideles poenitentes instruendos putas? » cum ego non sic instruendos fideles poenitentes putem, ut falso putat theologus dicendo: « Qui ergo de peccato ea unica de causa doleat, quia ti-

met, » etc. Ego enim non ea unica de causa admitto sufficientiam illius doloris, sed volo, quod insuper includat aliquem Dei amorem, saltem initialem, ut patet ex præcis verbis supra relatis, non obstante, quod dictum amorem Dei initialem negent requiri clarissimi auctores, ut card. Grotius, Frassen. noster supra relati, Henno noster, et plurimi alii, ut eruditissimus, omnibusque satis superque, compertum est; et Bened. XIV vetet episcopis aliquid decernere, aut de attritionis mere servilis ad sacramentum Poenitentia sufficientia, aut de amoris saltem initialis necessitate, etc.; et clarissimus Pater Berli asserat libertatem cuique datam ex præfatis opinionibus eam eligendi et docendi, quam maluerit. Et en, en, mi theologe, quomodo ego Lucius fideles poenitentes instruendos putem; quod a me sic traditum, si attente, et totum in omnibus, ut debueras, observasses, certe non sic indebite, immerito ac injuste censurasses. Insuper quoad Scotum pro se allegatum a nostro theologo, videatur classicus noster Scotista Henno, tom. II, tr. *De poenitentia*, disp. 4, q. 6, art. 6, ubi diversimode, ac theologus, Scotum adducit, et per propria verba ipsum explicat. Et quoad id, quod sub dict. num. 43, subjungit theologus, nempe: « In hanc opinionem propensos fuisse Tridentinos Patres facile patet, » contrarium sentit ac refert Henno, *loc. cit.*, art. 4, conclus. unica, ibi: Probatur tertio sic ex *Historia Tridentina Pallavicini*, lib. XII, cap. 10, ubi refert, postquam formatum fuisset decretum, ubi de attritione dicebatur: « Cum sine aliquo dilectionis motu esse vix queat, » reformatum esse ad instantiam episcopi Tudetani, qui monuit, « falso dici, hujusmodi dolorem sine amore vix concipi posse; » ergo evidens est ex mente Tridentini, non includi aliquem Dei amorem in præfata attritione. Hæc ille, qui in art. 5 seq., adducendo cum sua solutione objectionem ex eodem card. Pallavicino productam sic prosequitur.

(3. Dices ex Pallavicino supra num. 26, Tridentinos Patres jussisse expungi ex cap. 4, hæc verba: « verum etiam sufficere, » scilicet attritionem, « ad sacramenti hujus institutionem, » et hoc ad instantiam episcopi Tudetani momentis, circa sufficientiam attritionis non convenire doctores: ergo signum est, quod non crediderunt, esse dispositionem proximam.

(4. Resp. 1. Pallavicinum solam instantiam illius episcopi referre tanquam causam motivam illius deletionis, quia illa sola favebat suæ opinioni, quæ ultra attritionem, aliquem Dei amorem requirebat. Verisimilius est tamen, motos fuisse Patres maxime a rationibus sequentibus, ac primo, quod modus ille loquendi esset improprius, cum pars non dicatur proprie sufficere ad constitutionem totius. Secundo et præsertim, ne fieret præjudicium sententiæ doctoris subtilis admittentis, in sola absolute consistere totam essentiam hujus sacramenti: quod colligo ex eodem Palla-

vicino num. 27, ubi tradit, diligenter examinatum fuisse, quibus verbis actus poenitentis declararentur partes hujus sacramenti sine præjudicio opinionis Scoti, quam Florentinum reliquerat intactam, et tandem resolutum est, quod dicerentur quasi *materia*. Quidni etiam illa verba exponi curaverunt, ut salva maneret ejusdem doctoris sententia, alias condemnanda.

(5. Resp. 2. Quis melius potuit nosse Tridentini mentem, an Pallavicinus, qui ex actis mortuis 120 annis a concilio celebrato suam texuit historiam, an illi; qui Tridentino interfuerunt, materiam proposuerunt, discussuerunt, ventilarunt, resolverunt? Ecce tamen ex his nonnulli, qui tantum abest, ut dicant, concilium abstractis per illam expunctionem a difficultate hic agitata, ut ex Pallavicino colligunt Vanroy, Henricus a S. Ignatio, et alii, quin econtra fortiter sustineant, doctrinam suam, quæ nostra est, doctrinam esse concilii: imo adhuc viventibus Tridentinis Patribus, docuerunt Paulus a Palatio circa ann. 1564, Michael a Palatio, frater ejus circa ann. 1579, Molina circa ann. 1584, conclusionem nostram esse a Tridentino definitam: « Alii a Tridentino esse approbatam, Tridentino consonam, a Tridentino determinatam, contrariam autem repugnare Tridentino. » Mirum autem esset, concilii Patres superstites videntes serpere hanc nostræ conclusionis doctrinam, ut concilii auctoritate munitam per omnes Europæ Academias (verba sunt P. Notau), et tamen nullus dixerit, falso Tridentini auctoritate muniri, nullus, concilium indecisam reliquisse hanc controversiam. Fierine potuit, ut nullus se objecerit torrenti scriptorum abutentium auctoritate concilii in re tanti momenti? Nunquid prævidere poterant, quod ex eorum silentio dicturi essent aliqui (quod de facto accidit) « hanc doctrinam esse evidentem, practice tutam, practice veram, doctorum fere unanimem, certam inter auctores catholicos, » etc. Unde

(6. Concludo, quod etsi Patres illi non crederent forte decisam, sciebant tamen, fuisse in concilio ita communem, ita receptam, ac tanti momenti et ponderis, ut non crederent, fere universali scriptorum multitudini esse contradicendum; alias prorsus inexcusabiles fuissent. Unus quippe, aut alter eorum, qui concilio interfuerunt, sustinuerant etiam postea alicujus amoris necessitatem, sed cum viderent Patres superstites, hoc nullatenus obstare torrenti doctrinam suam in doctrina concilii fundanti, occurrere debebant errori, manifestando, materiam præsentem nihil ex doctrina Tridentini habere roboris: quod tamen ne unus quidem eorum fecit. Imo, ut jam dicemus, catechismos imprimi curarunt, quibus attritionem sufficere declarabatur.

(7. Probatur secundo conclusio ex eodem concilio, sess. XIV, c. 4. Contritio in genere est pars hujus sacramenti; ergo et

attritio; quod enim convenit generi, convenit et speciei.

(8. Probatur tertio ex catechismo concilii, seu Romano *ad veram contritionem* tantum requirente condiciones sequentes, scilicet detestationem et dolorem peccatorum commissorum, voluntatem sinceram peccata confitendi, et pro eis satisfaciendi, firmum melioris vitæ propositum, desiderium obediendi Dei mandatis, voluntatem restituendi, denique injuriarum condonationem; atqui vere attritus sine amore Dei, cujus non meminit catechismus, præstat illa omnia; ergo, etc.

(9. Et postea addit, quod licet parochi possint alia exigere, puta amorem Dei, etc., quibus efficiant, ut « contritio sit magis perfecta et absoluta, verum adeo necessaria existimanda non sunt, ut sine his veræ et salutaris poenitentia ratio constare non possit. » Hujus catechismi auctoritas magni faciendæ est, cum ex commissione Tridentini compositus fuerit ab iis, qui eidem interfuerunt, quique ejus mentem optime noverant, et quidem longe melius, quam omnes alii historici, qui non nisi ex aliorum auditu et relatu de rebus in eo gestis scripserunt. Videatur insuper celeberrimus P. Liberius in tract. *De poenitentia*, ubi diffusissime totum probat solvitque omnes objectiones.

(10. In eod. articulo *De poenitentia*, n. 48, asserit Theologus: Non est ergo audiendus Honoratus Tournely, qui de amore concupiscentiæ et spei locutos fuisse Tridentinos Patres affirmat. Nec etiam Gabriel Antoine, qui postquam probavit necessitatem initi charitatis, ad declinandam fortasse aliquorum invidiam, concludit, sufficere amorem, quo Deus diligitur *præcise ex motivo spei, seu concupiscentiæ*. Bone Deus! Theologus hic jam bis, anno scilicet 1752 et 1757, Theologiam moralem celeberrimi Patris Gabrielis Antoine Romæ cum debilis approbationibus, sine ulla sua censura quoad hæc, typis tradiderat, ipsum sequens in omnibus; modo in editione promptæ meæ Bibliothecæ (quod ad eum non pertinebat), vult, Antoine non esse audiendum, dum concludit, sufficere amorem, quo Deus diligitur *præcise ex motivo spei seu concupiscentiæ*, non reflectens, quod sic militat contra se ipsum, qui cum eadem ipsissima conclusione bis Romæ typis tradiderat ipsam Antoine theologiam, adeoque volendo, non esse in hoc audiendum Antoine, vult implicite nec audiendum esse seipsum, qui jam bis, tanquam factam suam ipsam conclusionem sine ulla censura probaverit, typis ipsam tradendo, ut jacet. Et a fortiori non est ipse theologus audiendus, cum dicit, Antoine sic conclusisse ad declinandam fortasse aliquorum invidiam, quod non parum detrahit nãdum aliis, sed et ipsimet Antoine, quasi ad declinandam aliquorum invidiam voluerit ipse contra propriam conscientiam a veritate declinare, cum ipse tamen potius suam conclusionem censuerit magis veram, quam illam adversariorum, sciendo, suam

esse suffultam tum ratione intrinseca, tum extrinseca tot classicorum auctorum Romae, et alibi cum debitis approbationibus sine ulla censura impressorum, a laudato Bened. XIV, *De synod. dioces.*, lib. VII, cap. 3, allegatorum, et passim ab aliis, quamvis non desint contrarium sentientes; eo vel maxime quod nullorum invidiam poterat sic concludendo incurrere, cum inniteretur decreto Alexandri VII dicentis, talem conclusionem hodie inter scholasticos communio videri, et vetantis sub pena excommunicationis latae sententiae neutram ex contrariis circa id sententiis aliqua censura, injuria, aut contumeliae nota taxare, donec a S. Sede fuerit aliquid in hac re definitum.

(11. Ibidem n. 53 notat et asserit theologus. Auctor n. 16 ex Gobat, et Lessio ait, sufficere ad justificationem in hoc sacramento etiam remississimum dolorem, dummodo verus dolor sit ex motivo supernaturali. Si dolor hujusmodi peccati affectum excludat; non dubito, quin sufficiat, cum quandoque sensibilis apparere possit dolor remississimus. Sed ad quid haec nota theologo, cum sit haec ipsissima mea conclusio dicendo ibi sic: « Si nihil aliud desit, quam intensio, et dummodo sit verus dolor de peccatis conceptus ex motivo supernaturali cum absoluto proposito non peccandi de cetero: » nonne clarissime ego ostendo, dolorem hujusmodi debere excludere affectum peccandi?

(12. Ibidem, nu. 54, notat et censurat theologus, quod auctor, n. 95, dicat, non peccare poenitentem contra integritatem confessionis, si uni confessario mortalia, et postea alteri bonam opinionem de ipso habenti nimia verecundia affectus confiteatur sola venialia, etc. Ast haec mea conclusio, prout jacet, id est non peccare poenitentem praecise contra integritatem confessionis, est suffulta auctoritate concilii Tridentini; peccata enim venialia non sunt materia; unde poenitens non tenetur, ad integrandam confessionem, ipsa confiteri primo confessario, ut expresse docet dictum Trid., sess. XIV, c. 5, ibi: « Taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt. » Vide tradita a me ibi, et auctores a me allegatos, ultra quos id tenent etiam Suarez, Layman, Enriquez, Raynaud., Lugo, Castrop., Dicastill., Diana, Burg., Gormaz, et reliqui omnes, teste Arriaga, dist. 31, n. 23; et La Croix, lib. VI, part. II, num. 1186, et etiam Pontas, verb. *Confessio*, casu 26, adducens ad id Tridentinum a me citatum.

(13. Ibidem, num. 55, notat et asserit theologus. Probat auctor, num. 127, Pat. Vivae, aliorumque opinionem, qui aiunt, circumstantiam consuetudinis, per se loquendo, aperiendam in confessione non esse, sed per accidens tantum, dum scilicet de ea poenitens a confessario interrogatur: et dicit ibi theologus, quod est manifestanda necessario talis consuetudo: quod innuere procul dubio voluit Innocentius XI,

cum hanc propositionem damnavit: « Non tenetur confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem. » Ast, si ut praetendit theologus, id innuere procul dubio voluerit Innocentius XI, in damnata propositione, certe dictam sententiam non amplius tradidissent tot celebres auctores, qui adhuc post dictam damnationem eam defendunt, ac propugnant, sciente et non contradicente S. Sede, ut praeter recensitos in conclusione, pergunt adhuc eam libere sustinere celeberrimi Salmaticenses, tr. 1, cap. 8, punct. 4, num. 67, citantes insuper Castropalaum, Dianam; Liberius, *De sacram. poenit.*, tract. 5, disput. 5, § 4, num. 78, cum plurimis aliis; et alii passim, ut revera id propugnant adhuc plures classici theologo, ut eruditus compertum. Eo vel maxime, quod Ego dico, quod quamvis circumstantia consuetudinis, per se loquendo, non sit necessario aperienda in confessione, tamen interdum per accidens obligatur poenitens ad talem circumstantiam consuetudinis aperiendam, quae obligatio praesertim urgere potest, cum poenitens cognoscit, quod confessarius ex reticita tali circumstantia consuetudinis, non satis percipiat suum statum pro formando recto iudicio de sua dispositione ad obtinendam absolutionem.

(14. Ibidem, num. 56, notat et ait theologus. Placet notare ac refellere quod auctor num. 148, scribit de eo, qui circumstantiam speciem mutantem inculpabiliter omiserit, quam ita debeat postea in alia confessione aperire, et non teneatur fateri peccatum, si sola declarari circumstantia possit. Quis namque sanae mentis homo concipiat, quod fieri id rite possit? Ast nedum quis, sed quilibet homo sanae mentis concipere potest, fieri id rite posse. Si enim quis voto castitatis obstrictus heri confitens, et inculpabiliter non reflectens ad circumstantiam sui voti, dixisset: « Fui fornicatus, » satisfaceret hodie dicendo, « se graviter peccasse contra votum castitatis, » quia jam expressit utramque malitiam, et una potest sine altera intelligi, ut sic posse intelligi tradunt Henno, *De poenit.*, disp. 5, q. 9, conclus. 2; Sporer, tom. III, cap. 3, num. 406; Clericatus, *De poenit.*, dec. 26, num. 20, cum plurimis aliis, Navarr., Enriq., Sanchez, Bonac., Arriaga, Bosco cum La Croix, lib. VI, part. II, num. 1135, et cit. num. 1209, testans insuper de communi, quos tam sanae mentis fuisse puto, ac possit esse noster theologus.

(15. Ibidem, num. 57, notat et dicit theologus. De confessionis integritate periculo non carent, quae num. 142 et 143 ejusdem articuli secundi exposita atque probata sunt, nempe dum scripsit: « non iterandam confessionem bona fide factam vel confessario ita ignaro et indocto, ut inter mortale et veniale discernere nequeat, vel factam confessario surdastro, semidormienti vel distracto, qui aliqua peccata, etiam mortalia non intellexit sine omni culpa poenitentis. » Sed ad quid aliud tenetur poenitens

pro integritate confessionis, quam cum omnimoda praevia requisita dispositione omnia sua peccata bona fide confiteri? Quilibet enim confessarius approbatus censendus est idoneus, nisi certo constet de opposito, quod in casu praesenti nullimode constat poenitenti bona fide tali confessario confesso, sicuti etiam ei non constat, quod confessarius fuerit surdastro, semidormiens vel distractus, dum, ut cantat mea conclusio, poenitens est ei bona fide confessus; aliter, stante theologo opinione, ponerentur inter non paucas angustias poenitentes, qui possent dubitare semper de sufficienti scientia confessarii, aut de ejus distractione, semidormitione, aut semidormitione. Staret quidem theologo opinio, si id poenitens mala fide egisset, prout jam ego expresse conclusi, *ibid.*, n. 143, falso a theologo notatus, fortasse ex errore typographi loco 144, ubi ego insuper sic subjungo: quod si poenitens postea adverteat, tenetur in sequenti confessione ea sola repetere, quae probabiliter judicat aut cognoscit non fuisse audita, cognita ac percepta, et n. seq. 145, alia superaddo ad rem ibi videnda et observanda.

(16. Ibidem, nu. 60, notat et ait theologus. Circa tertium articulum de satisfactione, quemadmodum corrigendus Ferraris est nu. 16, asserens oppositum, et ob eandem rationem improbandum videtur, quod n. 22, asseritur de eo, qui sine animo satisfaciendi pro injuncta poenitentia, opera illa fecerit, quae injuncta a confessario fuerant. Ast quod improbandum videtur nostro theologo, approbatur et traditur expresse ab innumeris fere theologis classicis auctoribus, ut patet ex a me adductis *ibi* et sub verb. *Intentio*, a n. 50 ad 54, et ex traditis novissime ab eruditissimo D. Alfonso de Liguori nell'istruzione, e pratica per li confessori italico idioma impressa in Venezia 1759, nella Stamperia Remondini, ubi c. 6, punto 3, § 1, *Dell'obbligo di sentir la messa*, nu. 27, sic expresse concludit: « Inoltre basta l'aver l'intenzione di adempire l'opera comandata, e non importa, che non s'abbia intenzione di soddisfare al precetto: onde chi già avesse ascoltata la messa, ben ha soddisfatto, benchè non avesse saputo, esser quello giorno di festa (e lo stesso dicesi de' voti, giuramenti, e poenitentia sacramentale, purchè l'opera promessa nel voto, o ingionta per poenitentia non si applichi per altro fine) anzi soddisfatta, sebbene avesse avuta espressa intenzione di non voler adempire il precetto, secondo la sentenza comunissima, e più probabile del Suarez, Lessio, Sanchez, Castrop., Tournely, Bontas, Valenza, Vasquez, La Croix, Salmaticensi. La ragione è, perchè chi volontariamente adempie l'opera comandata, necessariamente ancora già soddisfa al precetto: ed ivi scioglie anche l'obbiezione. » Et idem etiam expresse concludit nell' *Appendice 3*, art. 3, § 2, n. 75, ibi « Communissime autem, et probabilius cum Suarez,

Castropal., Lessio, Tournely, Pontas, Vasquez, et La Croix cum aliis, non requiritur intentio satisfaciendi obligationi; imo recitans, implet, etiamsi positive intendat nolle implere, quia implens non potest non implere, cum satisfactio non pendeat a sua, sed a voluntate legis ecclesiasticae. »

(17. Ibidem, n. 61, notat et subjungit theologus, ac multo minus ferri potest, quod n. 34, astruitur, scilicet imponi posse pro poenitentia opus aliunde praescriptum; audiatur Gabriel Antoine, *De poenit.*, art. 5, q. 3. — Ast audiantur, et videantur etiam plurimi alii classici auctores aliter sentientes, et signanter Petrus Colet., *De satisfactione*, c. 7, § 3, conclus. 4; qui licet non mollioris ethices auctor, sic expresse concludit: « Potest minister opera aliunde praecpta in satisfactione injungere: Clericatus, *De sacram. Poenit.*, dec. 34, n. 10, dicens primo, quod possunt imponi opera, quantumvis alias debita ex praecpto, ut auditio missae die festo, jejunium in Quadragesima: Henno, tract. *De poenit.*, disp. 6, quaest. 7, ibi: « Petes 3. An possit imponi opus aliunde praecptum? Resp. affirmative cum theologis communiter: » Reiffenstuel, t. II, tract. 14, dist. 10, quaest. 2, n. 28; Felix Potestas, tom. I, part. IV, *De poenit.*, cap. 4, n. 3192, ibi: « Potest imponi pro poenitentia opus alias debitum ex praecpto, voto, v. g. jejunium in Quadragesima; » Mastrius, *Theolog. moral.*, dist. 21, quaest. 11, n. 172. Arctinus, Poncius, et alii Scotistae; Roncaglia, Lugo, Amicus, Aversa, Liberius, Suarez, Busenbaum, Sporer, et novissime laudatus Alfonso de Liguori, *loc. cit.*, cap. 16, pont. 4, n. 53, ibi: « Può bene anche darsi in poenitentia qualche opera, alla quale il poenitente è già obbligato, come di sentir la messa nella festa, digiunare nelle vigilie, secondo anche comunemente dice Soto, Layman, Sanchez, Valent. perchè tal'opera essendo soddisfactoria, allora si eleva per mezzo del sacramento al merito di soddisfazione sacramentale; » et sic alii communiter in sensu meae conclusionis; legantur enim attente, quae ego trado ibi n. 34, 35 et 36, ubi sic concludo: « Ordinarie tamen, cessante justa causa, non sunt imponenda pro poenitentia opera aliunde jam praecpta et debita, sed opera supererogatoria, et aliunde indebita. » Hinc censeant eruditi lectores, an id fieri possit, ac debeat a nostro theologo.

(18. Ibidem, n. 63, notat et asserit Theologus. Animadversionis digna occurrunt: primum, num. 25, ubi eximitur ab onere iterandae confessionis poenitens, qui inculpabiliter vel culpabiliter injunctae poenitentiae oblitus, eandem praetermisit, sed sufficere asseritur, « ut in alia confessione petat, sibi imponi aliam congruam poenitentiam pro peccatis, quae confiteri solet. » Alterum occurrit n. 31, ubi inter causas minuendi poenitentiam, jubilaeum et indulgentia recensentur. Id vero jam refutatum est in nostra de indulgentia appendice. —

Ast dignetur benignus et eruditus Lector ponderare rationes, et auctores a me sub dict. n. 25 allatos, pluresque alios idem sentientes, et signanter cit. D. Alfons. de Liguori, qui in suo opere italice impresso novissime, ann. 1759, c. 6, punto 4, § 1, nu. 59, sic tradit expresse: « Si dimanda per 2 A che sia tenuto il penitente, che si ha dimenticata la penitenza? Altri, come Bonnac. S. Antonin., etc., vogliono che sia tenuto a ripetere la confessione per far intiero il sacramento. Ma comunemente e molto, e forse più probabilmente lo negano Suarez, Vasquez, Layman, Castropal, ed altri, e ciò ancorchè colpevolmente se ne fosse scordato, come dicono Soto, Nav., Lugo, Salm., La Croix, Holam., etc., perchè in tal caso da una parte la penitenza si è renduta impossibile, è dall' altra è molto dubbia la legge, se debbano ripetersi i peccati già una volta direttamente assoluti, affn di dare intiero il sacramento; » digneturque etiam benignus et eruditus Lector ponderare rationes, et auctores a me sub dict. num. 31 allatos, et a me tradita sub verb. INDULGENTIA, artic. 3, num. 4 ad 8, inclusive cum S. Thoma, S. Bonavent. aliisque plurimis classicis doctoribus ibi allegatis; et omnibus attentis, atque integre perpensis, pronuntiet, an animadversione digna sint ibi a me tradita cum tot celeberrimis auctoribus; vel potius a theologo notata? Eo vel maxime, quod eruditissimus P. Ubaldu Giraldu cum suo Maschat, *Institutionis canonice*, editionis Romanæ 1757, tom. II, lib. v, tit. 38, num. 5, sic expresse concludit: « Pœnitentia minor imponi potest, si eo die occurrat aliqua indulgentia, præsertim plenaria, dummodo pœnitens ad eam lucrandam necessaria præstet. » Quamvis ipse, quod mirum est, unus ex revisoribus probaverit indebitam censuram nostri theologi.

(19. * Hic subjicere juvat, quæ Benedictus XIV, *De synodo diœcesana*, lib. VII, cap. 13 habet. Igitur cum ipse num. 9 cavendum episcopis esse dixisset, « ne in suis synodis, aut in instructione sacerdotum, quam synodis quandoque attextunt, aliquid decernant, aut de attritionis mere servilis ad sacramentum pœnitentiæ sufficientia, aut de amoris saltem initialis necessitate, » quem ejus locum Ferraris num. 1 attulit, num. 10 subdit: « Non ideo prohibentur episcopi confessarios monere, ut pœnitens ad veram et perfectam contritionem hortentur et excitent; id siquidem faciendum suadent etiam præcipui auctores, qui pro sufficien-

POENITENTIA PUBLICA.

De pœnitentia publica sequentia notasse expedit.

(1. Initium solemnium hujus pœnitentiæ repetendum videtur ab ipsis apostolis, cum jam Paulus *I Cor.* v, legatur incestuosum quemdam Corinthium tradidisse *Satana in carnis interitum*, quod excommunicationis quoddam, et publicæ pœnitentiæ genus

tia doloris ex solometu gehennæ, steterunt, uti Suarez, Gammachæus, Comitulus, quorum testimonia supra retulimus. Et, quod magis est, ita fieri præcipit *Rituale Romanum* jussu Pauli V editum tit. 18 Confessario injungens, ut, audita pœnitentis sacramentali confessione, ejusque peccatis diligenter expensis, « opportunas correptiones, ac monitiones, prout opus esse viderit, paterna charitate adhibeat, et ad « dolorem et contritionem efficacibus verbis adducere conetur; » cui consonat *Rituale Argentense*, editum a cardinali de Rohan, tit. *De pœnit.*, § 1, ubi hæc habentur: « Cæterum pœnitentes suos admonere « non cessent confessarii, ne se putent securos in sacramenti Pœnitentiæ perceptione, « si, præter fidei et spei actus, non incipiant « diligere Deum, tanquam omnis justitiæ « fontem, ut loquitur sacrosancta synodus « Tridentina. » Quoniam vero Ferraris noster num. 13, ut evincat, ex propositione n. 58 inter damnatas a Ven. Innocentio XI, minime educi, circumstantiam consuetudinis a pœnitente semper esse manifestandam, confugit ad auctores, qui adhuc post dictam damnationem, illam opinionem tuentur, eamque ab ipsis, *sciente et non contradicente S. Sede*, propugnari animadvertit, in lectorum memoriam revocandam esse ducimus propositionem num. 27, ex damnatis ab Alexandro VII: « Si liber sit alicujus junioris et moderni; debet opinio censi probabilis, dum non constet rejectam esse a Sede Apostolica tanquam improbabilem, » referendaque verba, quæ in Decreto Ven. Innocentii XI auctoritate edito die 2 Martii anno 1679, leguntur nempe: « Non intendens tamen Sanctitas Sua per hoc decretum alias propositiones in ipso non expressas, et Sanctitati Suae quomodolibet, et ex quacunque parte exhibitas vel exhibendas ullatenus approbare. » Ex his enim plane efficitur, traditas a theologis opiniones non eo præcise tutas censi posse, quod ipsas Apostolica Sedes non damnaverit. Tanti quoque facienda non est recentiorum theologorum, ac præsertim illorum, qui probabilissimi systema propugnant ac sequuntur, auctoritas, ut traditas ab illis opiniones, licet ab aliis gravioribus et auctoritatibus et rationis momentis oppugnentur, amplectamur ac tueamur. Hæc si præ oculis lectores habuerint, facile perspicient, quæ pro se auctor noster a n. 14, assert, infirma esse, ac opiniones, quas confirmare nititur, jure a Romano theologo notatas fuisse et reprehensas*.

fuisse veteres existimant. De usu certe ejus sæculo II et III dubitari nequit; adeo clara sunt testimonia Irenæi, l. II, c. 9, Tertulliani, l. *De pœnit.*, c. 9, et Cypriani, ep. 52, ad Antonianum. Neque tamen statim a principio eadem, quæ deinceps invaluit, fuit

disciplina, seu rigorem, seu diuturnitatem pœnitentiæ attendas. Etenim sæc. I, paulo ante memoratus Corinthius, vix anno pœnitentiæ evoluta, Ecclesiæ communioni est restitutus, ut constat ex c. II ep. II ad Corinth., quam post annum ab *epist.* 1 elapsus Paulus scripsit. Et (Irenæo teste l. III, c. 4) Cerdo hæresiarcha sæc. II, pluries a sua apostasia reconciliationem obtinuit. Nathalius etiam episcopus, ab hæreticis ad defectionem inductus, ut primum sacco indutus, et cinere conspersus ad pedes Zephyrini sub initium sæculi III Papæ, se provolvit, continuo pacem et communionem recepit, quod refert Eusebius, l. VI, *Hist.*, c. ult.

(2. Severitatis hujus canonicæ disciplina non prius, quam sub medium sæculi III, inducta est, ut colligitur ex Cypriani ep. 52, in qua scribit, communi episcoporum suffragio constitutum, « ut nec in totum spes communicationis et pacis lapsis denegaretur... sed traheretur diu pœnitentia. » In hunc finem, cum antea pœnitentiæ tempus, et modus episcopi arbitrio definirentur, institutæ sunt solemnnes pœnitentium stationes, ac singulis attributa laboriosæ satisfactionis opera; idque tum ad fideles in officio vitæ Christianæ continendos; tum ad occurrendum Montanistarum et Novatianorum criminationibus, quibus catholicos de nimia in lapsos facilitate incusabant. Cæterum hæc ipsa pœnitentiæ solemnitas circa finem sæculi IV, primum quidem Constantinopoli a Nectario, haud multo post dein in plerisque etiam aliis Orientalibus Ecclesiis, in Occidente vero non prius quam sæc. VII abrogata est; hinc sequentibus sæculis, tametsi quandoque pro publicis delictis publica imponeretur pœnitentia, prior tamen ille quoad temporis diuturnitatem et stationes canonicas rigor integre observatus non legitur.

(3. Erat solemnium huic pœnitentiæ illud peculiare, quod non a quolibet, nec quibusvis peccatoribus injungi posset. Nimirum 1, a solo episcopo vel presbytero specieatim ad id muneris deputato imponebatur pœnitentia publica, et quidem solemnium ritu, neque nisi in capite *Jejunii*, seu feria *Cinerum*; unde et mos eo die cineres accipiendi profluxit. Ritus hunc videre est apud Martene, *De antiqua Eccl. discipl.*, c. 17, ubi ex complurium ecclesiarum manuscriptis codicibus varios ejus ordines describit. Id. refertur in *Pontificali Rom.* Clementis VIII, tit. *De expuls. publice pœnitentium*. Præcipua autem ejus capita hæc fere sunt. Pœnitentibus templum ingressis, et coram episcopo prostratis, ac peccatum suum palam confitentibus primum imponebatur cinis cum dicto: *Memento homo, quia pulvis es, et age pœnitentiam, ut habeas vitam æternam*. Aspersi dein aqua lustrali, post manuum impositionem, ciliciis benedictis induebantur; tum, recitatis prius Psalmis Pœnitentialibus, et compluribus aliis precibus, ad fores ecclesiæ deductos ejiciebat episcopus dicens: *Ecce ejicimini vos hodie*

FERRAR. VI.

a liminibus S. Matris Ecclesiæ, etc., respondente choro: *In sudore vultus tui vesceris pane*, etc. Postremo jam ejectos, et extra ecclesiam genibus flexis gementes commonebat episcopus de pœnitentiæ operibus, de misericordia Dei, utque non prius, quam feria V in Cœna Domini, ad ecclesiam redirent; quo sermone finito, ac episcopo cum reliquis fidelibus in ecclesiam revertente, mox ejus valvæ ante oculos pœnitentium clauderentur.

(4. Quod vero ad personas pœnitentiæ huic subjectas attinet: in primis clerici majores (quales sunt episcopi, presbyteri et diaconi) saltem a sæculo IV, ei non erant obnoxii, ut colligitur ex conc. Carthaginensi an. 398, can. 11, item Leonis M. *Epist. ad Rusticum Narbon.*, et Isidoro, l. II, *De eccl. offic.*, c. 16. Num autem antea subjecti fuerint, controversum est, nec certi quidquam statui potest. Perinde de clericis minoribus aliqui controvertunt: tametsi eos Felix III, sub finem sæculi V, pontifex in ep. 7, solemnium pœnitentiæ subjiciat; iisdem nihilominus a conc. Toletano IV, an. 633, can. 29, eadem cum clericis majoribus pœna dictatur. Ego existimo, uti in aliis, sic et in hoc non eandem fuisse in omnibus ecclesiis disciplinam, hæcque ipsam apud eosdem progressu temporis non raro variatam. Illud ex laud. can. Toletano est certius: saltem sub initium sæculi VII constitutum fuisse, ut quilibet clericus a solemnium pœnitentia exemptus, in locum ejus « ab honore dignitatis depositus monasterii pœnam excipiat, ibique perpetuam pœnitentiæ deditus scelus admissum luat. »

(5. Sed nec fidelibus reliquis omnia promiscue peccata, quantumvis gravia, solemnium hac satisfactione expianda erant. Non certe occulta; nam Innocentius I, in *Ep. ad Exuperium* disertè ait: « Non habent latentia peccata vindictam, » intellige publicam. Idem colligitur ex S. Cæsarii hom. 1, in *Quadrag.*; item concilii *Neocasariensis* an. 314, can. 4, cum primis autem Augustino. Verba sancti doctoris sunt serm. 16, *De verb. Dom.* « Novit nescio quem homicidam episcopus, et alius illum nemo novit... prorsus non prodo, nec negligo, corripio in secreto, » etc., et ibid. infra: « Sunt homines adulteri in domibus suis, in secreto peccant; aliquando nobis produntur, nos non prodimus malum, sed in secreto arguimus. » Unde hom. ult. inter 50, in peccatore publicæ pœnitentiæ subjiciendo requirit delictum, quod « non solum sit in gravi malo, sed etiam in scandalo aliorum, » proinde publicum. Nec tamen etiam gravia quælibet publica delicta solemnium hac pœnitentia castigabantur; verum, certa duntaxat, et quidem communiter idololatria, homicidium et adulterium; reliqua fere arbitrio episcoporum designabantur, ut adeo in hoc quoque pro ecclesiarum varietate variam fuisse disciplinam fateri oporteat. Quodcumque interim peccatum fuerit, propter quod pœnitentia publica acta est, pœnitentes hujusmodi a clericorum ordine in perpetuum

16